

Nr 41

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner rörande förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen m. m.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 26 av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* och II: 40 av fru *Gärde Widemar m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

A) besluta sådan ändring av reglerna för förvärvsavdraget att dess maxibelopp höjes till 3 000 kronor i de fall förvärvsarbetande gift kvinna har hemmavarande barn under 16 år att gälla från och med 1962 års taxering,

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning

dels beträffande en omkonstruktion av förvärvsavdraget i syfte att genomföra en höjning av avdraget så att det bättre överensstämmer med de verkliga merkostnaderna även för förvärvsarbetande kvinnor med lägre inkomster,

dels om möjligheterna — bland annat med ledning av nyligen genomförd norsk lagstiftning — att medge rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering vid inkomstbeskattningen, samt

dels rörande justering av reglerna för förvärvsavdraget i de fall, där hustrun verksamt deltagit i makens rörelse eller jordbruk eller haft inkomster av arbete i eget jordbruk, enligt i motiveringen angivna riktlinjer;

2) de likalydande motionerna I: 35 av herr *Ringaby m. fl.* och II: 39 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förelägga instundande höstriksdag förslag om sådana ändringar av bestämmelserna rörande förvärvsavdrag att

a) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av eget arbete eller av rörelse, där hon visar att de verkliga kostnaderna för barnens omhänderthavande överstiger 1 700 kronor, efter särskild prövning erhåller avdrag för merkostnaderna, dock att kvotavdraget icke må överstiga 20 procent av inkomsten,

b) ogift moder, varmed jämställes änka och frånskild med minderåriga barn, erhåller motsvarande förbättrade avdrag, där hon visar att de verkliga kostnaderna för omhänderthavande av barn överstiger den ortsavdragsförbättring hon erhåller på grund av förekomsten av barn,

c) gift man med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse, där hustrun deltar i mannens förvärvsverksamhet, erhåller kvotavdrag, under förutsättning att det göres sannolikt att värdet av hustruns arbete överstiger 300 kr. och det visas att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstiger nämnda belopp, och

d) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet erhåller kvotavdrag enligt samma riktlinjer som under c); samt

3) de likalydande motionerna I: 70 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 91 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kommunalskattelagens 46 § 3 mom. må erhålla följande lydelse: »3 mom. Har gift kvinna haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor, eller, om hon haft hemmavarande barn under 16 år, med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 2 000 kronor.

Har gift man haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp. Har hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och har hon i ej blott ringa omfattning deltagit i arbetet i förvärvskällan, må mannen utöver sagda belopp åtnjuta avdrag jämväl med 20 procent av det belopp, som motsvarar femtedelen av hans inkomst av förvärvskällan, dock så att det fasta avdraget och kvotavdraget sammanlagt uppgår till högst 1 000 kronor.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 39, II: 40 och II: 91.

Vid 1960 års riksdag genomfördes ändringar i familjebeskattningen på grundval av ett förslag i ämnet av 1957 års sambeskattningsrevision. Lagstiftningen, som trätt i kraft från och med 1961 års taxering, innebar skattelättnader för förvärvsarbetande gifta kvinnor med minderåriga barn och för ensamstående barnförsörjare. Numera gäller samma bestämmelser i fråga om förvärvsavdrag vid den statliga och den kommunala beskattningen. Bestämmelserna, som återfinns i 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, innebär i huvudsak följande.

Har gift kvinna haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, får hon avdrag med 300 kronor (det s. k. fasta avdraget), eller, om hon haft hemmavarande barn under 16 år, med 300 kronor jämte 20 procent av inkomsten (det s. k. kvotavdraget), sammanlagt dock högst med 2 000 kronor. Har gift kvinna haft inkomst av jordbruksfastighet och har hon utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, medges henne avdrag med detta belopp.

Har gift man haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kr., må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp.

Bestämmelserna rörande förvärvsavdrag bör sammanställas med ortsavdragsreglerna, vilka i likhet med de förstnämnda är likalydande vid den statliga och den kommunala taxeringen. Även ortsavdragsbestämmelserna genomgick viss ändring i samband med 1960 års riksdags beslut rörande familjebeskattningen. Från och med 1961 års taxering gäller följande reglering beträffande ortsavdragen.

Ortsavdragskategori	Ortsgrupp			
	II	III	IV	V
Gift skattskyldig ävensom ensam skattskyldig med barn, kronor	3 520	3 680	3 840	4 000
Ensamstående skattskyldig, kronor	1 760	1 840	1 920	2 000

Olika skatteskalor gäller vid den statliga beskattningen beroende på vilket ortsavdrag som tillkommer den skattskyldige. I den skatteskala, som gäller för gifta och därmed i ortsavdragshänseende likställda, är skatteuttaget något lägre än enligt den skatteskala, som tillämpas för ensamstående skattskyldiga utan barn.

Förslag till den nya lagstiftningen på förevarande område förelades 1960 års riksdag i proposition nr 76. I de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 542 och II: 702 framställdes yrkanden av i huvudsak samma innebörd som de i motionerna I: 26 och II: 40 nu framställda. Även motsvarande yrkanden som nu framföres i motionerna I: 70 och II: 91 förelåg till prövning vid 1960 års riksdag genom yrkanden i de då väckta motionerna I: 540 och II: 703. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 40 avstyrkte 1960 års bevillningsutskott motionerna. I fråga om förhöjning och utsträckning av kvotavdraget anförde utskottet därvid bland annat.

Utskottet vill erinra om att kvotavdraget utgår ända till dess barnet fyllt 16 år. Vid bedömning av de föreslagna avdragsbeloppens skälighet måste beaktas att de största kostnaderna för barnens omhändertagande under moderns arbetstid infaller under förskoleåldern. Därefter torde kostnaderna betydligt minska. När barnet uppnått 12—13 års ålder förekommer i regel inte några större extra utgifter för barnets omhändertagande medan modern sköter sitt arbete. De avdragsbelopp som erhålles enligt propositionens förslag får mot bakgrunden härav anses så avvägda att de i de allra flesta fall täcker de verkliga merkostnaderna, fördelade på hela minderårighetstiden. Tilläggas må att den i motionerna I: 542 och II: 702 föreslagna förhöjningen av förvärvsavdraget skulle beröra blott de kvinnor, vilkas förvärvsinkomst överstiger 8 500 kronor. Intill denna gräns, där det i propositionen föreslagna förvärvsavdraget börjar utgå med sitt maximibelopp, erhålles med motionsförslaget samma avdrag som enligt propositionen.

Skäl att utsträcka rätten till kvotavdrag till ytterligare kategorier skattskyldiga torde ej heller föreligga. Till grund för avdraget ligger en presum-

tion för särskilda kostnader för barnens vård. De grupper som avses i motionerna I: 540 och II: 703, nämligen hustrur till rörelseidkare och lantbrukare, torde i regel inte utföra arbete i förvärvskällan under sådana förhållanden att merkostnader för barnens vård förekommer så generellt att de kan motivera ett schablonmässigt medgivet och beräknat avdrag för sådana kostnader.

Vad angår yrkandet om utredning i syfte att genomföra en höjning av förvärvsavdraget erinrade utskottet om att frågan om skattebördans avvägning mellan gifta och ensamstående skattskyldiga enligt vad departementschefen förutskickat i propositionen skulle komma att tas under förnyat övervägande, när de statsfinansiella förutsättningarna för en reform på området är för handen. Då förvärvsavdragets storlek och konstruktion kunde antas komma att ingå som ett led i den av departementschefen sålunda förutskickade omprövningen av familjebeskattningen ansåg utskottet särskild skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet inte erforderlig.

I motioner vid 1960 års riksdag framställdes vidare yrkanden syftande till bestämmelser om rätt för ogifta skattskyldiga med barn till förvärvsavdrag i viss omfattning. Bevillningsutskottet avstyrkte dessa motionsyrkanden och uttalade i anledning av desamma bl. a. följande.

Anledningen till att ogift skattskyldig med hemmavarande barn i skattehänseende intar en annan ställning än ensamstående är den att barnkostnaderna i detta fall anses böra beaktas vid taxeringen. Det är alltså samma skäl som brukar åberopas för det förvärvsavdrag som tillkommer gift kvinna med hemmavarande barn. Förhöjning av ortsavdraget för ogift med hemmavarande barn får anses i dessa fall ersätta den gifta kvinnans förvärvsavdrag. Beloppsmässigt överensstämmer förvärvsavdragets maximum och ortsavdragsförhöjningen i stort sett. Det synes inte föreligga något hållbart skäl att utöver förhöjningen av ortsavdraget medge särskilt förvärvsavdrag för ogift. Anledning att verkställa särskild utredning av denna fråga, som utförligt belysts i sambeskattningsrevisionens betänkande och i propositionen, föreligger enligt utskottets mening ej heller.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

I de likalydande *motionerna I: 26 och II: 40* framhålls att ytterligare lättnader i sambeskattningen bör komma till stånd skyndsamt och oberoende av pågående översyn av skattesystemet, därför att sådana lättnader med ett jämförelsevis ringa skattebortfall för det allmänna ger ett klart produktivt utbyte. I den mån en ökad yrkesutbildning kan stimuleras reduceras skattebortfallet. Till belysning härav anföres att om man nådde en ökning av inträdet på arbetsmarknaden med t. ex. 10 000 personer, vilka eljest skulle avhållit sig från yrkesarbete, kan skatteunderlaget beräknas öka med 100 à 150 miljoner kronor och det allmänna tillföras ökade skatteintäkter med några 10-tal miljoner kronor.

En huvudtanke i grunderna för inkomstbeskattningen är att den uppburna inkomsten skall i princip minskas med kostnader för inkomstens förvärvande, innan den skattlägges. Från denna grundläggande synpunkt måste det givetvis vara likgiltigt hur stor den uppburna bruttoinkomsten är för att avdrag för sådana kostnader skall kunna komma i fråga. I den mån avdrag inte kan ske för de verkliga kostnaderna, sker i realiteten beskattning av sådan del av den uppburna inkomsten, som icke är inkomst i skattelagarnas avsedda mening, och detta bör i princip inte äga rum. Denna huvudtanke bör självfallet vara tillämplig för alla inkomsttagare oavsett inkomstens storlek.

Förvärvsavdraget grundas i princip på tanken att avdrag därmed skall göras för de särskilda merkostnader som uppkommer för den gifta kvinnan vid förvärvsarbete utanför hemmet, i främsta rummet då makarna har minderåriga barn. För att förenkla taxeringsarbetet beräknas avdraget efter schablonmässiga grunder. Enligt motionärernas mening är ett avdrag av högst 2 000 kronor otillräckligt. Ett maximibelopp av 3 000 kronor svarar bättre mot de verkliga förhållandena i dagens läge. Även om maximibeloppet höjes i enlighet härmed är det emellertid uppenbart, att förvärvsavdragets konstruktion inte därmed skulle vara helt tillfredsställande. Den huvudsakligen av administrativa skäl valda presumptionen att merkostnaderna anses motsvara en viss, fast procentuell andel av inkomsten leder säkerligen till att avdraget fortfarande torde vara för lågt i de lägre inkomstlägena. I likhet med föregående år anser motionärerna att en utredning bör ske rörande en omkonstruktion av förvärvsavdraget, i princip innebärande att kvotavdraget höjes för en viss botteninkomst och sedan avtrappas uppåt, t. ex. 50 procent av de första 2 000 kronorna och därefter t. ex. 20 procent på överskjutande inkomst upp till visst maximum.

En höjning av förvärvsavdragets högsta belopp till 3 000 kronor skulle skjuta gränsen för den s. k. sambeskattningseffekten kraftigt uppåt. Merskatt till följd av sammanläggningen av de båda makarnas inkomster vid taxeringen skulle inträffa först vid en sammanlagd inkomst för två makar med minderåriga barn av cirka 50 000 kronor. Höjningen skulle vidare medföra att antalet sambeskattade äktenskap med sådan merskatt skulle reduceras till cirka 30 000 av totalt 687 868 sambeskattade äktenskap. Inkomstbortfallet genom höjningen kan beräknas till 6 miljoner kronor för statsverket, varav en tredjedel skulle falla på budgetåret 1961/62. Hänsyn har då inte tagits till den stegrande verkan en höjning av förvärvsavdraget kan ha på skatteunderlaget.

Som en utväg att slutgiltigt lösa sambeskattningsproblemet pekar motionärerna på metoden att medge rätt för två makar, som båda har inkomst av förvärvsarbete, att välja att bli särtaxerade. De skulle givetvis endast välja sådan taxering i de fall där skatten för dem skulle bli lägre vid särbeskatt-

ning än om de sambeskattades. Valde de särtaxering, skulle rätten till förvärvsavdrag givetvis bortfalla.

En lagstiftning som öppnar möjlighet för två makar, som båda har inkomster av förvärvsarbete, att välja att bli särtaxerade har genomförts i Norge. De särskilda problem som sammanhänger med möjligheterna för två makar att under vissa förhållanden fördela inkomsten mellan sig efter skattemässiga hänsyn, när sambeskattningsmetoden inte tillämpas, har i den norska lagstiftningen behandlats på så sätt, att rätt till särtaxering inte medges om makarna arbetar i en rörelse, som de äger tillsammans eller som tillhör den ena av dem. De norska reglerna för rätt till särtaxering avser vidare endast arbetsinkomst, inte t. ex. inkomst av kapital. I de vanliga fallen, där makarna har inkomst av anställning i annat än eget företag, är möjligheterna till en efter skattehänsyn gjord fördelning av inkomsten mellan makarna i praktiken uteslutna. Det i fjol framförda förslaget om utredning rörande möjligheterna att medge rätt till särtaxering avvisades av bevillningsutskottets majoritet under åberopande av att det knappast kunde anses troligt att en ny utredning skulle kunna tillföra något för frågans bedömande väsentligt nytt material. Sambeskattningsrevisionen tog emellertid inte upp denna metod till allvarlig prövning. Det kan därför inte hävdas att frågan varit föremål för utredning.

Motionärerna tar slutligen upp frågan om rätt till kvotavdrag för gifta kvinnor, som utför arbete i mannens jordbruk eller rörelse, eller då den gifta kvinnan själv har inkomst av jordbruk och där utför arbete. Då familjeinkomsten i dessa fall härrör av båda makarnas arbetsinsatser i rörelsen eller jordbruket, är enligt motionärernas mening en rätt till förhöjning av förvärvsavdraget genom kvotavdrag principiellt motiverad, så snart särskilda kostnader uppkommit till följd av hustruns deltagande i förvärvsarbetet. Sådant avdrag bör endast komma i fråga i de fall makarna har hemmavarande barn under 16 år.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 35 och II: 39* uttalas att den praktiska nödvändigheten att tillämpa en schablonmetod för bestämmande av förvärvsavdraget inte bör hindra att frågan om avdrag för de verkliga kostnaderna, där dessa är större än enligt schablonen, upptas till särskild prövning. Det maximala avdraget erhålles nu vid en inkomst på 8 500 kronor. I stor utsträckning är de gifta kvinnor som har högre inkomst än nämnda belopp sådana som underkastat sig speciell utbildning. Denna utbildning har de skaffat sig med betydande kostnader för sig själva men ofta också med betydande kostnader för samhället. Det får då anses ligga i samhällets intresse att positivt medverka till att sådana kvinnor icke undandrar samhället det kvalificerade arbete som deras utbildning möjliggör. Det har inom vissa yrken visat sig tendenser att avstå från förvärvsarbete och därmed förenad inkomst bland annat av den anledningen att beskattningen

anses reducera inkomsten i alltför hög grad. I huvudsak är det här fråga om ett allmänt sett alltför högt skattetryck, och det mest angelägna är därför att få till stånd allmänna skattelättnader och sänkt progression. I den mån delreformer kan ha positiv verkan bör emellertid även sådana allvarligt övervägas. Det kan sålunda vara önskvärt att medge förvärvs-avdrag som i förekommande fall bättre överensstämmer med de verkliga kostnaderna. Motionärerna förordar en ordning enligt vilken gifta kvinnor som vill göra anspråk på högre avdrag än 2 000 kronor skall beredas möjligheter härtill, under förutsättning att de kan visa att kostnaderna varit högre, men alltjämt med ett belopp motsvarande 20 procent av inkomsten såsom maximum. Denna särskilda prövning skall sålunda inträda först då inkomsten överstiger 8 500 kronor. För ogifta mödrar bör motsvarande ordning gälla. Genomföres nu föreslagna förbättringar för yrkesarbetande mödrar bör en omprövning ske även beträffande äktenskap där s. k. faktisk sambeskattnings förekommer, d. v. s. där hustrun icke har egen förvärvsinkomst utan biträder mannen i dennes jordbruksfastighet eller rörelse. Nuvarande ordning innebär att någon skillnad icke göres med hänsyn till förekomsten av minderåriga barn. Uppenbarligen kan emellertid även i dessa fall omständigheterna vara sådana att hustrun måste ikläda sig särskilda kostnader för barnens omhändertagande därest hon skall kunna utföra sitt arbete. Som exempel kan anföras att hustrun till en butiksinnehavare under hela dagen nödgas vistas utom hemmet för att ensam eller tillsammans med mannen sköta denna butik. Möjligheter bör öppnas att vid faktisk sambeskattnings medge högre avdrag än 300 kronor, där det kan göras sannolikt att hustruns medverkan kan värderas till högre belopp än 300 kronor och det kan visas att hon fördenskull haft högre kostnader än nämnda belopp. Genom att i förekommande fall göra en uppskattning av hustruns arbetsprestation löser man även frågan om avdrag för hustru som själv driver jordbruk.

Motionärerna i *motionerna I:70 och II:91* framhåller att de inte kan acceptera den kategoriklyvning, som för närvarande gäller mellan gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet och annan förvärvsarbetande gift kvinna. Förvärvsavdrag för hustruns arbete i makarnas jordbruk eller rörelse måste anses vara principiellt lika berättigat som för annat förvärvsarbete. I de fall där minderåriga barn förekommer bör det då vara motiverat att medge ett förhöjt förvärvsavdrag. En möjlighet är att höja det fasta avdraget. Övervägande skäl talar emellertid för att även på detta område ett kvotavdrag införes. Sambeskattningsakkunniga föreslog i sitt betänkande 1949, att kvotavdrag skulle medges jämväl för jordbrukarhustrur med minderåriga barn. Sveriges lantbruksförbund och Svensk industriförening föreslog också i sina remissyttranden över sambeskattningsrevisionens betänkande en lösning enligt kvotavdragsmetoden.

Enligt beräkningar som redovisades i Sveriges lantbruksförbunds ovan nämnda remissyttrande bör värdet av hustruns arbetsinsats normalt kunna beräknas till 1/5 av mannens totalt redovisade inkomst av jordbruksfastighet med lämplig maximering, förslagsvis till 3 500 kronor. Samma beräkningsgrunder synes kunna tillämpas i fråga om inkomst av rörelse. Detta bör, där skäl till avvikelse ej föreligger, kunna läggas till grund för beräkning av kvotavdrag för jordbrukar- och rörelseidkarfamiljer på samma sätt som för yrkeskvinnor, d. v. s. med 20 procent av högst 3 500 kronor, varvid erhålles ett kvotavdrag på högst 700 kronor och ett sammanlagt förvärvs-avdrag på högst 1 000 kronor. Ett sådant kvotavdrag bör medges gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse när hans hustru är verksam i förvärvskällan och har hemmavarande barn under 16 års ålder.

Utskottet

Vid föregående års riksdag genomfördes vissa ändringar i familjebeskattningen, innebärande skattelättnader för förvärvsarbetande gifta kvinnor med minderåriga barn och för ensamstående barnförsörjare. Vad gäller de förvärvsarbetande gifta kvinnorna skedde detta främst genom en förhöjning av det s. k. förvärvsavdraget och införande av samma regler rörande detta avdrag vid den statliga och den kommunala beskattningen. För ensamstående med hemmavarande barn föreskrevs bland annat samma ortsavdrag som för gifta.

De nya bestämmelserna rörande förvärvsavdraget innebär i huvudsak följande. Gift kvinna utan minderåriga barn erhåller, när hon har inkomst av rörelse eller eget arbete, avdrag med 300 kronor. Om den gifta kvinnan har minderåriga barn förhöjes avdraget med 20 procent av rörelse- respektive arbetsinkomsten, dock högst med 1 700 kronor (kvotavdrag), så att högsta avdragsbelopp blir 2 000 kronor. Vidare äger gift kvinna, som har inkomst av jordbruksfastighet och utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, rätt till förvärvsavdrag med 300 kronor. Avdrag med 300 kronor kan även medges gift man, vars hustru utfört arbete i hans rörelse eller jordbruk. I sistnämnda båda fall gäller inte någon förhöjning då den gifta kvinnan har barn.

I de förevarande motionerna yrkas främst en ytterligare förhöjning av förvärvsavdraget eller utvidgning av dess tillämpningsområde utöver vad som beslöts år 1960. I ett av motionsparen, nämligen motionerna I: 26 och II: 40, tas härjämte upp frågan om införande av rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering. Motionärerna, som hänvisar till att sådan valmöjlighet föreligger i Norge, hemställer att frågan göres till föremål för utredning.

Vad angår förvärvsavdraget för gift kvinna med inkomst av rörelse eller eget arbete yrkas i motionerna I: 26 och II: 40 att kvotavdragets maximi-

belopp höjes till 2 700 kronor, innebärande att högsta sammanlagda förvärvsavdrag skulle uppgå till 3 000 kronor. Vidare föreslås i nämnda motioner utredning i syfte att genomföra en höjning av förvärvsavdraget så att det bättre överensstämmer med de verkliga kostnaderna även för förvärvsarbetande kvinnor med låga inkomster. Motionärerna avser här en sådan ändring i hustruavdraget att procenttalet blir högre för viss botteninkomst och sedan sjunker med stigande inkomst. I motionerna I: 35 och II: 39 yrkas beträffande förvärvsavdrag för gifta kvinnor med inkomst av rörelse eller eget arbete skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till höstriksdagen till bestämmande av innebörd att förvärvsavdrag skulle medges med de verkliga kostnaderna för de minderåriga barnens omhändertagande, dock högst med 20 procent av inkomsten.

Beträffande de fall, då gift kvinna har inkomst av jordbruksfastighet eller biträder mannen i jordbruk eller rörelse, som bedrivs av honom, framställs i motionerna I: 26 och II: 40 samt motionerna I: 35 och II: 39 yrkande av i huvudsak samma innebörd, nämligen utredning i syfte att genomföra rätt till kvotavdrag då familjen haft merkostnader för minderåriga barn. I motionerna I: 70 och II: 91 yrkas att gift kvinna med inkomst av egen jordbruksfastighet tillerkännes rätt till kvotavdrag enligt samma grunder som nu gäller då kvinnan har inkomst av rörelse eller eget arbete. I dessa motioner yrkas vidare att kvotavdrag skall medges gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, när hans hustru är verksam i förvärvskällan och har hemmavarande barn under 16 års ålder. Kvotavdraget föreslås till 20 procent av det belopp som motsvarar femtedelen av mannens inkomst av förvärvskällan, dock högst till 700 kronor, så att det sammanlagda avdraget blir högst 1 000 kronor.

Slutligen framställs i motionerna I: 35 och II: 39 ytterligare ett skrivelseyrkande, vilket går ut på att riksdagen skall begära förslag till höstsessionen om förvärvsavdrag även för ensamstående kvinna med minderårigt barn efter samma grunder som enligt motionärernas mening bör tillerkännas gift kvinna med inkomst av rörelse eller eget arbete.

Utskottet får till en början framhålla att yrkanden av samma eller liknande innebörd som de nu förevarande prövades och avvisades av riksdagen föregående år i samband med reformeringen av lagstiftningen rörande familjebeskattningen. De därvid antagna reglerna, vilka grundade sig på en utredning i ämnet av 1957 års sambeskattningsrevision, innebär inte blott en förhöjning av förvärvsavdraget för flertalet gifta kvinnor utan även bland annat, vad beträffar ensamstående skattskyldiga, en ändrad reglering i fråga om ortsavdragen och tillämplig skatteskala vid den statliga inkomsttaxeringen. De nya bestämmelserna tillämpas första gången vid årets taxering. Enligt utskottets mening bör det inte komma i fråga att redan nu innan erfarenheter vunnits av hur de nya bestämmelserna verkar i prakti-

ken vidta så omfattande åtgärder i fråga om förvärvsavdraget som de av motionärerna yrkade författningsändringarna innebär. Utskottet kan således inte tillstyrka motionsyrkandena i denna del.

Vad gäller de framställda utredningsyrkandena vill utskottet erinra om att chefen för finansdepartementet i proposition nr 76, vari förslag till de nya reglerna förelades 1960 års riksdag, uttalade att frågan om skattebördans avvägning mellan gifta och ensamstående skattskyldiga skulle komma att tas under förnyat övervägande när de statsfinansiella förutsättningarna för ytterligare reformer på området förelåg. Såsom underströks av samma års bevillningsutskott torde förvärvsavdragets storlek och konstruktion komma att ingå som ett led i denna översyn av familjebeskattningen. Av direktiven för allmänna skatteberedningen framgår att det ingår i beredningens uppdrag att företa den av departementschefen sålunda förutskickade omprövningen. Då således frågan om ytterligare reformer inom familjebeskattningsområde redan av Kungl. Maj:t hänskjutits till utredning och utskottet inte anser skäl föreligga att utbryta de i motionerna upptagna spörsmålen till särskild behandling, finner utskottet sig inte heller kunna tillstyrka de föreliggande skrivelseyrkandena.

Med det anförda avstyrker utskottet de förevarande motionerna.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 26 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 40 av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, samt de likalydande motionerna I: 70 av herr Bengtson m. fl. och II: 91 av herr Hedlund m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 26 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 40 av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t, samt

3) de likalydande motionerna I: 35 av herr Ringaby m. fl. och II: 39 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,
icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 april 1961

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Einar Eriksson, Jansson, Spetz, fröken Ranmark, herrar Gustaf Elofsson, Söderquist, Yngve Nilsson och Wärnberg; samt

från andra kammaren: herrar Brandt i Aspabruk, Kärrlander, Engkvist, Christenson i Malmö, Darlin, Andersson i Essvik, Eriksson i Bäckmora, fru Holmqvist, herrar Stenberg och von Sydow.

Reservationer

I) av herrar *Söderquist, Christenson* i Malmö och *Stenberg*, vilka ansett *dels* att utskottet bort anföra följande:

Vid föregående — — — (= utskottet s. 8 rad 14 uppiifrån—s. 9 rad 12 nedifrån) — — — eget arbete.

Av den lämnade redovisningen framgår att förslag och synpunkter rörande reformering i olika hänseenden av skattereglerna avseende det fall då båda makarna är förvärvsarbetande framförts i de lämnade motionerna. Dessa utgör utan tvekan ett vittnesbörd om att sambeskattningsreglerna inte kan anses helt tillfredsställande trots de förbättringar i vissa delar som de undergick genom fjolårets riksdagsbeslut. Allmänt delar utskottet sålunda motionärernas uppfattning att ytterligare reformer på detta speciella skatteområde framstår som angelägna.

Vad först gäller förvärvsavdragets storlek har det särskilt i motionerna I: 26 och II: 40 framhållits att avdragets nuvarande maximering, 2 000 kronor, inte motsvarar de faktiska merkostnader som i de fall då familjen har minderåriga barn normalt är förenade med hustruns förvärvsarbete utanför hemmet och vilka i princip bör vara avdragsgilla. Vad motionärerna härutinnan anfört överensstämmer med utskottets uppfattning. En höjning av avdragets maximibelopp till 3 000 kronor såsom motionärerna föreslagit, varigenom en bättre anpassning skulle nås till de faktiska merkostnaderna, är därför enligt utskottets mening sakligt väl motiverad och bör kunna genomföras utan ytterligare utredning. Utskottet tillstyrker därför ifrågasvarande yrkande om ändring i gällande skatteförfattning att tillämpas från och med 1962 års taxering (1961 års inkomster).

Av praktiska skäl är förvärvsavdraget schabloniserat till 300 kronor jämte ett visst kvotavdrag — för närvarande 20 procent av inkomsten, dock högst 1 700 kronor — i de fall familjen har barn under 16 år. Kritik har i motionerna riktats mot konstruktionen av det nuvarande kvotavdraget med hänvisning till att detta inte minst vid lägre inkomster torde bli alltför lågt i förhållande till de verkliga kostnaderna. Detta torde säkerligen

vara riktigt. I motionerna I: 26 och II: 40 har därför föreslagits en översyn av förvärvsavdragets nuvarande konstruktion i syfte att nå en bättre anpassning av avdraget till de faktiska kostnaderna i dessa fall, t. ex. genom en höjning av procenttalet för den del av inkomsten som ligger i botten. En sådan omkonstruktion av kvotavdraget skulle utan tvekan medföra en ökad rättvisa samtidigt som den skulle innebära en förstärkning av avdraget i dess helhet (upp till maximum), varigenom över huvud taget en bättre anpassning skulle vinnas till de faktiska kostnaderna. Utskottet finner en sådan utredning motiverad och tillstyrker motionärernas förslag. Härigenom tillgodoses också till viss del den hemställda rörande utredning om förvärvsavdragets anpassning till de verkliga kostnaderna för de minderåriga barnens omhändertagande som gjorts i motionerna I: 35 och II: 39.

Beträffande de fall, då gift kvinna har inkomst av jordbruk eller biträder mannen i jordbruk eller rörelse, som bedrivs av honom, har enligt utskottets mening i motionerna anförts vägande skäl för reformering av avdragsreglerna, nämligen då familjen har minderåriga barn och kan visa att den haft merkostnader till följd av hustruns deltagande i jordbruket eller rörelsen. Med hänsyn till de särskilda tekniska problem som här är för handen och som måste närmare genomarbetas, är utskottet inte berett att tillstyrka en omedelbar författningsändring, vilket yrkats i motionerna I: 70 och II: 91. Men utskottet anser att ifrågakvarande problem förtjänar att övervägas. I likhet med vad som hemställts i motionerna I: 26 och II: 40 samt motionerna I: 35 och II: 39 finner utskottet därför motiverat att förvärvsavdragets utformning tas upp till översyn även i nu nämnda avseende.

Vid en översyn av förvärvsavdraget anser utskottet det vidare motiverat att i enlighet med vad som framhållits i motionerna I: 35 och II: 39 det utredes huruvida icke ett förvärvsavdrag bör tillkomma ensamstående förvärvsarbetande kvinna med minderårigt barn.

I motionerna I: 26 och II: 40 har slutligen tanken framförts att en rätt skulle öppnas för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering. Som motionärerna erinrat har en sådan valmöjlighet nyligen införts i Norge. Konstruktionen skulle leda till en fullständig eliminering av den s. k. sambeskattnings-effekten. Två förvärvsarbetande makar skulle icke få en högre sammanlagd skatt än vad de erlade före äktenskapets ingående med samma inkomster, eller vad de skulle erlægga om de beskattades var för sig som ensamstående. Konstruktionen bjuder enligt utskottet så mycket av intresse att den förtjänar att bli närmare belyst. Utskottet tillstyrker därför den i detta hänseende begärda utredningen.

Med hänsyn till den stora omfattningen av den allmänna skatteutredningens uppdrag finner utskottet det lämpligast att de här berörda frågorna om reformering av förvärvsavdraget samt den därmed sammanhängande frågan om rätt till särtaxering för förvärvsarbetande makar utredes i särskild ordning.

dels att utskottet bort under punkten 1) hemställa,

1) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 26 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 40 av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, samt med avslag å de likalydande motionerna I: 70 av herr Bengtson m. fl. och II: 91 av herr Hedlund m. fl. — måtte för sin del antaga följande

Förslag
till

lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen
den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

46 §.

3 mom. Har gift kvinna haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor, eller, om hon haft hemmavarande barn under 16 år, med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 3 000 kronor. Har gift kvinna haft inkomst av jordbruksfastighet och har hon utfört arbete i förvärvskällan till minst 300 kronors värde, må hon åtnjuta avdrag med detta belopp.

Har gift — — — nämnda belopp.

Avdrag enligt detta moment må åtnjutas endast om makarna levt tillsammans och den till avdrag berättigade maken under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt. Avdraget må åtnjutas endast om och i den mån den inkomst som berättigar till avdrag därtill förslår och må för makarna tillsammans icke överstiga 300 kronor eller, därest förhöjning av avdraget med 20 procent av inkomsten ifrågakommer, 3 000 kronor.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1961 års taxering samt i fråga om efter-taxering för år 1961 eller tidigare år.

dels ock att utskottet bort under punkten 2) hemställa,

2) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 26 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 40 av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t, ävensom i anledning av de likalydande motionerna

I: 35 av herr Ringaby m. fl. och II: 39 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. samt de likalydande motionerna I: 70 av herr Bengtson m. fl. och II: 91 av herr Hedlund m. fl. — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för översyn av reglerna rörande förvärvsavdraget i ovan av utskottet angivna hänseenden ävensom av frågan om att medge rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering vid inkomstbeskattningen.

II) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett dels att utskottet bort anföra följande:

Vid föregående — — — (= utskottet s. 8 rad 14 uppifrån—s. 9 rad 12 nedifrån) — — — eget arbete.

Utskottet får till en början erinra om att det i direktiven för den allmänna skatteberedningen ingår att ta upp överväganden rörande reformer inom familjebeskattningsens område. Av den anledningen och då förra årets riksdag genomförde en reformering av beskattningen på området, finner sig utskottet nu böra förorda endast sådana ändringar, som kan anses särskilt påkallade. Därvid bör åtgärder på områden som inte blev tillgodosedda vid förra årets riksdag komma i fråga i första hand.

Utskottet delar den i motionerna I: 70 och II: 91 framförda uppfattningen att det vid s. k. faktisk sambeskattning, d. v. s. i de fall då hustrun deltagit i mannens förvärvsverksamhet inom förvärvskällorna jordbruksfastighet eller rörelse, är angeläget att särskild hänsyn tas till de kostnader, som uppstår i de fall där hemmavarande barn finns. Förvärvsavdrag för hustruns arbete i makens jordbruk eller rörelse bör principiellt sett vara lika berättigat som för annat förvärvsarbete. I de fall där minderåriga barn förekommer borde det sålunda vara motiverat att medge ett förvärvsavdrag av sammanlagt högst 2 000 kronor. Såsom i de förevarande motionerna framhålles bör det dock kunna accepteras, att maximiavdraget tills vidare fastställs till lägre belopp. Utskottet tillstyrker sålunda vad i nämnda avseenden föreslagits i motionerna, nämligen att gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse skall, därest hustrun verksamt deltagit i hans förvärvsverksamhet och haft hemmavarande barn under 16 år, utöver det fasta avdraget å 300 kronor även äga rätt till kvotavdrag med 20 procent av det belopp som motsvarar femtedelen av hans inkomst av förvärvskällan, dock högst 3 500 kronor, så att det sammanlagda förvärvsavdraget uppgår till högst 1 000 kronor.

I konsekvens med det anförda vill utskottet även tillstyrka det i samma motioner, I: 70 och II: 91, framförda yrkandet att gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet skall äga rätt till samma avdrag som gift kvinna med inkomst av rörelse. Då gift kvinna med egen arbetsinsats sköter jordbruk eller leder driften av jordbruk uppstår extra kostnader i hemmet, som

enligt utskottets mening motiverar rätt till kvotavdrag enligt samma grunder som gäller beträffande inkomst av rörelse och inkomst av eget arbete. Utskottet tillstyrker således motionsyrkandet om att gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet utöver det fasta avdraget å 300 kronor skall, därest hon haft hemmavarande barn under 16 år, erhålla kvotavdrag med 20 procent av inkomsten, sammanlagt dock högst med 1 700 kronor.

Beträffande de i motionerna I: 26 och II: 40 framförda yrkandena vill utskottet framhålla att dessa, till den del de inte berör ovan behandlade spörsmål, gäller principiellt grundläggande avvägningsfrågor inom familjebeskattningen. Då familjebeskattningen enligt direktiven till hela sin vidd skall övervägas inom allmänna skatteberedningen, finner utskottet det inte nu påkallat med någon särskild åtgärd utan förutsätter att ifrågavarande spörsmål ingående kommer att prövas inom skatteberedningen.

Det senast anförda får anses gälla även de i motionerna I: 35 och II: 39 framförda yrkandena, vilka således får förutsättas bli behandlade inom allmänna skatteberedningen.

Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat förevarande motioner. *dels ock* att utskottet bort under punkten 1) hemställa,

att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 70 av herr Bengtson m. fl. och II: 91 av herr Hedlund m. fl. samt med avslag å de likalydande motionerna I: 26 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 40 av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen — måtte för sin del antaga följande

Förslag
till

**lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen
den 28 september 1928 (nr 370)**

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

46 §.

3 mom. Har gift kvinna haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor, eller, om hon haft hemmavarande barn under 16 år, med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 2 000 kronor.

Har gift man haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp. Har hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och har hon i ej blott ringa omfattning deltagit i arbetet i förvärvskällan, må mannen utöver sagda belopp åtnjuta avdrag jämväl med 20 procent av det belopp, som motsvarar femtedelen av hans

inkomst av förvärvskällan, dock så att det fasta avdraget och kvotavdraget sammanlagt uppgår till högst 1 000 kronor.

Avdrag enligt — — — 2 000 kronor.

Avdrag enligt — — — sagda kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1961 års taxering samt i fråga om efter-taxering för år 1961 eller tidigare år.

III) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Darlin* och *von Sydow*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 35 av herr Ringaby m. fl och II: 39 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. — ansett att utskottet under punkten 3) bort hemställa,

3) att riksdagen med bifall till nyssnämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förelägga instundande höstriksdag förslag om sådana ändringar av bestämmelserna rörande förvärvs-avdrag att

a) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av eget arbete eller av rörelse, där hon visar att de verkliga kostnaderna för barnens omhänderthavande överstiger 1 700 kronor, efter särskild prövning erhåller avdrag för merkostnaderna, dock att kvotavdraget icke må överstiga 20 procent av inkomsten,

b) ogift moder, varmed jämställes änka och frånskild med minderåriga barn, erhåller motsvarande förbättrade avdrag, där hon visar att de verkliga kostnaderna för omhänderthavande av barn överstiger den ortsavdragsförbättring hon erhåller på grund av förekomsten av barn,

c) gift man med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse, där hustrun deltagar i mannens förvärvsverksamhet, erhåller kvotavdrag, under förutsättning att det göres sannolikt att värdet av hustruns arbete överstiger 300 kronor och det visas att de verkliga kostnaderna för barnens omhänderthavande överstiger nämnda belopp, och

d) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet erhåller kvotavdrag enligt samma riktlinjer som under c).